

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S. D. P. B.

Coll. No. 166

Title Māndūkyaopaniṣad -
6th Sya

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 166 Subject : Vedant

Title : Mandukyaopanishad Bhasya Pustak

Author : Sanmari Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 4-3 by 4.1" Extent : 8 fol

Language : Sanmari Script : Devanagari

Remarks : Complete

॥ स्वामिनाधवानंदस्येदंपुस्तकं ॥

३३

स

३-प्रज्ञासाहि

॥मंडु.भाष्य.
॥७॥
प्र.९
नृधमादि

नदिसदसतोः संबन्धः शब्दप्रवृत्तिनिमित्तभाजवस्तुत्वाभाविप्रमाणतरविषयत्वं स्वरूपेण गवादि वत् ॥ नापि क्रियावत्त्वं पाचकादि व
त् ॥ नापि गुणवत्त्वं नीलादि वत् ॥ अतो नाभिधानेन निर्देशमर्हति ॥ शशविषाणदिसमत्वान्तिरर्थकत्वं तर्हि न आत्मत्वावगमेनुरीयस्य
तैद्यादिति हेतुत्वात् ॥ शुक्लिकावगमइवरजततद्वत्त्वात् ॥ नहि तुरीयस्यात्मत्वावगमे सत्यविद्याद्वत्त्वादिदोषाणं संनवोक्तिं न च तुरी
यस्यात्मत्वावगमे कारणमस्ति सर्वोपनिषदां तादर्थ्येनोपहृयात् ॥ तत्त्वमस्यमात्मा ब्रह्म तत्त्वस्य स आत्मा यसाहादपरोह
कृतसंबाध्याभ्यंतरोत्पन्नं आत्मे वेदं सर्वं मित्यादिना संयुक्तामात्मा परमार्थरूपश्चतुष्पादित्युक्तस्य परमार्थरूपमविद्याकृतं रज
सर्पादिसममुक्तं पादत्रयलक्षणं बीजांशुरस्थानीयमभेदानीमबीजात्मकं परमार्थरूपं रजस्थानीयं सर्पादिस्थानीयं उक्तस्थानत्रयनि
राकरणेनाहंतातः प्रज्ञादि ॥ न च आत्मनश्चतुष्पात्त्वं प्रतिज्ञाय पादत्रयकथनेनैव चतुर्थस्यांतः प्रज्ञादित्योन्यत्वे सिद्धेनांतः प्रज्ञमित्यादि
प्रतिषेधो नर्थकः ॥ न सर्पादिविकल्पप्रतिषेधेनैव रजसुस्वरूपप्रतिपत्तिवत् ॥ न च स्थले वात्मनस्तुरीयत्वेन प्रतिपिपादयिषित
त्वात् ॥ तत्त्वमसीति वत् ॥ यदि हि न च स्थानादिवत्तु रीयमन्यतन्प्रतिपत्तिद्वारा भावाच्छब्दोपदेनर्थकं न्यूनतायन्निर्वाहं रज
वसर्पादिनिर्विकल्पैर्विकल्पमानास्थानत्रयशालैक एवांतः प्रज्ञादित्वेन विकल्पनेयदातदंतः प्रज्ञादित्वप्रतिषेधविज्ञानप्रमा
णसमकालमेवात्मन्यनर्थप्रपंचनिवृत्तिवत्तु लक्षणं फलं परिसमाप्तमिति तुरीयाधिगमे प्रमाणंतरं साधनंतरं कान्तं रजसुस्य
विवेकसमकालइव रजसां सर्पनिवृत्तिफले सति रजसुधिगमस्य ॥ येषां पुनस्ततोपनयनतिरेकेण घटाधिगमे प्रमाणं व्याप्रियते ॥
तेषां वेदावयवसंबन्धवियोगव्यतिरेकेण च रजसुस्य वेपि हि दिव्योपेत इत्युक्तं स्यात् ॥ यदा पुनर्घटतमसोर्विवेककरणे प्रवृत्तं प्र
माणमनुपादिक्षिततमोनिवृत्तिफलावस्थं तद्विदिरिव वेदावयवसंबन्धविवेककरणे प्रवृत्ततदवयववर्धेधीभावफलावस्थाना
नदातांतरीयकं घटविज्ञानं न तन्प्रमाणं ॥ न च तद्वद्व्यात्मन्यध्याशेषितांतः प्रज्ञात्वादिविवेककरणे प्रवृत्तस्य प्रतिषेधविज्ञा
नप्रमाणस्यानुपादिक्षितान्तः प्रज्ञात्वादिनिवृत्तिव्यतिरेकेण तुरीये व्यापारोपपत्तिः ॥ अतः प्रज्ञात्वादिनिवृत्तिसमकालमेव प्र

新

578

11811

मातृत्वादिनेदनिवृत्तेः॥तथावद्यतिज्ञानेहेतुनविघनइति॥ज्ञानस्यैतद्विद्वत्तुल्यप्रतिरेतेः॥एकैकान्तरानवस्थानात्॥अवस्था
नेचानवस्थाप्रसंगान्हेतानिवृत्तिसमाप्तिप्रतिषेधविज्ञानप्रमाणव्यापारः॥समकालेव॥॥अध्याशेषितान्तःप्रज्ञत्वाद्यनर्थनिवृ
त्तिरिति सिद्धं॥तान्तःप्रज्ञमिति तेजसप्रतिषेधः॥नवद्विःप्रज्ञमिति विष्णुप्रतिषेधः॥नोनयतःप्रज्ञमिति जाग्रदवस्थाप्रयोरन्तरालाव
स्थाप्रतिषेधः॥नप्रज्ञानघनमिति सुषुप्तावस्थाप्रतिषेधः॥वीजनावाविवेकरूपत्वान्नप्रज्ञमिति युगपत्सर्वविषयप्रज्ञा
नत्वप्रतिषेधः॥नाप्रज्ञमित्यचेतन्यप्रतिषेधः॥कथं धुनरन्तःप्रज्ञत्वाद्भनामात्मनि गम्यमानानोरुजादौ सर्पादिवत्प्रतिषे
धादसत्त्वगम्यतइत्युच्यते॥इत्स्वरूपविशेषेणीतरेतरव्यभिचाराद्भवादाविवसर्पधारादिवैकल्यितनेदव सर्वत्राव्यभिचारात्
इत्स्वरूपस्य सत्यत्वं॥सुषुप्ते व्यभिचरतीति चेन्न॥सुषुप्ते न्यूनमानत्वात् न हि विज्ञातुर्विज्ञाने विपरिलोपो विघने इति श्रुतेः॥
अतएवावृष्टं॥यस्मादवृष्टं तस्मादव्यवहार्यं॥अग्राहकमेन्द्रियैः॥अवलक्षणमलिगमित्येतदननुमेयमित्यर्थः॥अतएवावृष्टं
॥अतएवाव्यपदेश्यं शब्दः॥एकात्मप्रत्ययसारं जाग्रदादिस्थानेष्वेकोयमात्मैक्यव्यभिचारीयः प्रत्ययस्तेनानुसरणीयः॥अथवा ए
कएवात्मप्रत्ययः सारः प्रमाणं यस्य तुरीयस्याधिगमे तत्तुरीयमेकात्मप्रत्ययसारं॥आत्मेत्येवोपासीतेति श्रुतेः॥अतः प्रज्ञत्वादि
विस्थाति धर्मप्रतिषेधः कृतः॥अपंचोपशममिति जाग्रदादिस्थानधर्माभावोच्यते॥अतएव शान्तमक्रियं शिवं धनोः हेतुं भेद
विकल्परहितं चतुर्थं तुर्यं रोमन्यते॥प्रतीयमानपादनय रूपवैलक्षण्यसंज्ञात्मासंविज्ञेय इति॥प्रतीयमानसर्वज्ञ इदं इति
व्यतिरिक्त्यथा स्तुतत्वात् तत्त्वमसीत्यादिवाक्यार्थज्ञात्मादृष्टोऽष्टानदिदृष्टुर्दृष्टे विपरिलोपो विघने इत्यादि निरुक्तोयः संविज्ञेय
इति तेन पूर्वगत्याज्ञाने हेतुभावः॥अत्रैते श्लोका भवन्ति॥निवृत्तेः सर्वदुःखानामिदं शान्तः प्रभुरव्ययः॥अद्वैतः सर्वज्ञावातो देवस्तु
यो विभुः स्मृतः॥१॥प्राज्ञनेजसविष्णुब्रह्मणोऽं सर्वदुःखानां निवृत्तेरीशानस्तुरीय आत्मा ईशान इत्यस्य पदस्य व्याख्यानं प्रभु
रिति दुःखनिवृत्तिप्रतिप्रनवतीत्यर्थः॥तद्विज्ञाने निमित्तत्वादुःखनिवृत्तेः॥अव्ययः न मेति स्वरूपाव्यभिचरतीति यांत्॥एतन्कुतो

विद्यमान

५

11411

रावदइत्युक्तं सुरायः॥ अन्यथा गुरुतः स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः॥ विपर्ययोऽनेन योः क्षणेनुरायं पदमश्नुते ॥२॥ कदा नुराये निश्चि
तो न वतीत्युच्यते॥ स्वप्नजागरितयोरन्यथा रूपां सर्वं इव गुरुतस्तत्त्वं स्वप्नो न वति॥ निद्रा ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
इयोऽस्तुत्यत्वादिभ्यस्तैजसयोरेकशचित्॥ अन्यथा गुरुतः स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
साक्षात्तत्त्वं गुरुतः स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
रूपे परमार्थतत्त्वप्रतिबोधतः क्षणेनुरायं पदमश्नुते॥ तदो न यत्नं गुरुतः स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
नादिर्मयया सुप्नो यदा जीवः प्रबुध्यते॥ अजमनिद्रमस्वप्नमद्वैतं बुध्यते तदा॥७॥ यो यं संसारी जीवः स उजग्रवद्वेगो न तत्त्वा प्र
तिबोधरूपेण बाजात्मनान्यथा गुरुतस्तत्त्वं स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
हमेवां स्वामी सुखी दुःखी दयितो ह मनेन वदितममानेनेत्येव प्रकारं स्वप्नान्नयं पिश्यं सुप्तो यदा वेदां नार्थतत्त्वाभिज्ञेन
परमकारुणिकेन गुरुण नास्येवं हेतुप्रकाशः किं तत्त्वमसीति प्रतिबोधमानो यदा तदैवं प्रतिबुध्यते॥ कथं नास्मिन्वाद्यमा
भ्यंतरं वाजमादिना वविकारोऽस्य तो जं॥ स वा साभ्यंतरो ह जइति श्रुतेः॥ सर्वं भावविकारवर्जितमित्यर्थः॥ अयं साहज्यादि कोर
ण गुरुतस्तत्त्वमजानतः स्वप्नोति ज्ञानत्वमजानतः स्वप्नवस्था सुतुल्या स्वप्न
स्वप्नतस्मादजमद्वैतं नुरायमात्मानं बुध्यते तदा॥ प्रपंचो यदि विद्येत निवर्तत न संशयः॥ माया मात्रमिदं द्वैतमद्वैतं परमार्थतः॥
॥८॥ प्रपंचनिवृत्त्या चेति बुध्यते॥ निवृत्ते प्रपंचे कथमद्वैतमिति॥ उच्यते॥ सत्यमेवं स्यात्प्रपंचो यदि विद्येत रूपां सर्वं इव कस्मि
न नानातुं विद्यते विप्रमानं विवर्तते त न संशयः॥ न हि रूपां जातिबुद्ध्या कल्पितः स पविष्टमानः स विवेकतो निवृत्तो न च माया
माया बिना प्रयुक्ता न दर्शितं च द्रव्यं धातुमविद्यमानो स तानि रत्नानि धेनुं प्रपंचाख्यं माया मात्रमद्वैतं रज्जुवन्माया विवर्त्तते तं पर
मार्थतः॥ तस्मात्प्रकश्चित्प्रपंचः प्रवृत्तो निवृत्तो वा सा सति प्रायः॥ विकल्पो विनिवर्तत कल्पितो यदि केनचित्॥ उपदेशादयं वा

॥मो५॥ भाष्यं
॥५॥
प्र९

देहातेहेतुनविधते॥५॥ ननुशास्त्राशास्त्रंशिष्यइतिविकल्पः कथंनिवृत्तइत्युच्यते॥ विकल्पोविनिवर्तेनयदिकेनचिकल्पितः
स्वाध्यायंअप्येचोमाधारजुसर्पवनधायंशिष्यादिनेदविकल्पोविश्राकप्रतिबोधादेवोपदेशनिमित्तोऽनउपदेशादयवाटःशि
ष्याशास्त्रास्त्रमित्युपदेशकार्येतुज्ञानेनिर्वर्तेज्ञानेपरमार्थनलेहेतुनविधते॥ अत्रिधेयप्रधानंकारश्चनुष्पादामेतिव्या
ख्यातोयःसोयमात्माधरुमहुरमधिरुत्याजिधानप्राधान्येनवर्णमानोध्यहुरं॥ किंपुनस्तदहुरमित्याह॥५॥ कारसोयमो
कारःपादशःप्रविज्यमानोधिमानेमात्रासधिरुत्यवर्तनइत्यधिमाने॥ कथमात्मनोयेपादासे५॥ कारस्यमात्राःकासाकोत्र
रउकारमकारइति॥ तत्रविशेषनियमःक्रियते॥ जागरितस्थानोवैश्वानरोयःस५॥ कारस्याकारःप्रथमामात्रा॥ केनसायमे
त्याह॥ आग्नेः॥ आग्निव्याप्तिः॥ अकारेणसर्वावक्याप्रा॥ अकारोवैसर्वावागिनिश्चते॥ तथावैश्वानरेणजगत्तस्यदवाएतस्य
त्मनोवैश्वानरस्यमूर्ध्ववसुतेजाइत्यादिक्कते॥ अजिधानानिधेययोरेकत्वेचोवोचामः॥ आदिरस्यविधतइत्यादिमन्॥ यथे
वादिमदकाराख्यमहुरंतथैववैश्वानरः॥ तस्माद्वासामान्यादकारत्वेवैश्वानस्या॥ तदेकत्वविदःफलमाह॥ आग्नेतिद्वैसर्वा
कामानादिःप्रथमश्चनवतिमदतायएववेदयथोक्तमेकत्वेदेत्यर्थः॥ स्वप्नस्थानसेजसोयःस५॥ कारस्याकारोद्वितीयामा
त्रा॥ केनसायमेत्याह॥ उक्तमीदृ॥ अकारादुक्तइवहकारस्थानेजसोविश्राडुनयत्वावाअकारमकारयोर्ध्वस्यउ
कारः॥ तथाविश्वप्राज्ञयोर्मध्येतैजसजतउजयनाहसोमान्यादिद्वयमुच्यते॥ कथंनिद्वैज्ञानसेततिविज्ञानसेततिवर्ष
यतीत्यर्थः॥ सामानस्यश्चमित्रपक्षेवशत्रुनकारामयमप्येति॥ अत्रलविज्ञास्यकलेनभवतियएववेद॥
सुषुप्नस्थानःप्राज्ञोयःस५॥ कारस्यमकारस्तृतीयामात्रा॥ तस्याह॥ साम्यमिदमनमितेमितिमनिमीयतेइवदि
विश्वनेजसोप्राज्ञेनप्रत्ययोत्यस्योःप्रवेशनिर्गमाभ्यां प्रत्येनेवकारेसमाप्तोपुनःप्रयोगेवविश्वनिर्गकृतइवो
कारोकारोमकारेअप्येतेवअपीतिरप्यथएकीभावः॥५॥ कारस्यैवकारोकारोतथाविश्वनेज

॥५॥

सोसुषुप्नेकालेप्राज्ञे॥ अतोवासामान्यादेकत्वेप्राज्ञमकारयोः॥ विद्वत्तः
अपीतिश्चजगत्कारणत्वाभवतीत्यर्थः॥ अत्रावातरकल्पवचनंभा
दायामादिसामान्यमुक्तं॥ मात्रासंप्रतिपन्नोस्यादासामात्राः
मत्वेसामान्यमुक्तंन्यायेनोक्तमुक्तंइत्यर्थः॥ तद्विद्वत्
कारमात्रत्वेयदासंप्रतिपद्यतइत्यर्थः॥ आग्निसामान्यमेवोक्तमित्यनुवर्तते॥ ननुवाचनस्येत्यदिज्ञानेउक्तोदृश्यते
स्फुटं॥ मात्रासंप्रतिपन्नोस्यादुनयत्वेतथाविधं॥२॥ तैजसस्योत्पत्तिज्ञानेउकारत्वविद्वत्तायामुक्तोदृश्यतेस्फुटंस्पष्टइत्यर्थः॥
उनयत्वेवस्फुटमेवेतिपूर्ववसर्वं॥ मकारतावेप्राज्ञस्यमानसामान्यमुक्तं॥ मात्रासंप्रतिपन्नौतुल्यसामान्यमेवेव॥३॥ मकारत्वेप्रा
ज्ञस्यमितितयादुक्तंसामान्येइत्यर्थः॥ त्रिधुधामसुयतुल्यंसामान्यंवेतिनिश्चिनः॥ सप्रज्यःसर्वज्ञतानावधमेवमदामुनिः॥४॥
यथाकस्थानत्रयेतुल्यमुक्तंसामान्यंवेत्येवमेवेतिनिश्चिनः॥ सप्रज्योवधश्चब्रह्मविज्ञोकेनवति॥ अकारोनयनेविश्वमुका
रश्चापितैजस॥ मकारश्चपुनःप्राज्ञंनामानेविधनेगतिः॥५॥ यथाकैःसामान्यैरामपादानामात्राणिःसदैकत्वेस्तथायथोक्तोकारं
निपद्योधायातनमकारोनयनेविश्वप्रापयति॥ अकारालंबं॥ नोकारंविद्वान्वैश्वानरोनवतीत्यर्थः॥ तथोकारसैजसंमकारश्चा
पिपुनःप्राज्ञेनयतइत्यनुवर्तते॥ ह्येतुमकारेकीजनावदयादमात्रे५॥ कारेगतिर्निविधनेकचिदित्यर्थः॥ अमात्रोमान्यस्यनास्ति
से५॥ मात्रा५॥ कारश्चनुर्थस्तुरायआमेवकेवलोऽजिधानानिधेयरूपयोर्विज्ञानसयोः॥ ह्येतत्वादेववदार्थः॥ अप्येचोपशमःशिष्या
हेतुःसं॥॥ एवेयथोक्तविज्ञानवताप्रयुक्तं५॥ कारस्त्रिमात्रस्त्रिधाद्विज्ञानेवसंविश्यात्मनास्वनेवस्वपारमाधिक्यमात्मानंयएव
वेद॥ परमार्थदर्शिनाब्रह्मविदोत्तायंवाजनावदृग्ध्यात्मानंप्रविष्टइतिनपुनर्जीयतेतुरीयस्याबीजत्वात्तदिरजुसर्पयोर्विवेके
रत्नोप्रविष्टःसर्पोदुक्षिसंस्कारान्युनःपूर्ववत्तद्विवेकिनामुत्थास्यति॥ मंदमध्यमधियांतुप्रतिपन्नसाधकजावातासमागणामि

॥ मांडू नाथ ॥

॥ १॥

प्र-९

न

पु

नं संस्थासिनां मां प्राणं पादो नो वक्तुं प्रसामान्यविद्यं यथा वडुपास्यमानं ॐ कारो वस्तुनि पत्रये जाले वनीजवति ॥ तथा च वक्तुं
ति ॥ आश्रमास्त्रिविधा इति ॥ पूर्ववदनेने श्लोका न वेति ॥ ॐ कारं पादशे विद्याया दामात्रान संशयः ॥ ॐ कारं पादशे ज्ञातान
किंचिद्विचिंतये ॥ १ ॥ यथोक्तेः सामान्यैः पादा एव मात्रा मात्राया दामात्रादौ कारं पादशे विद्यादित्यर्थः ॥ एवमो कारं ज्ञाते दृष्टा
र्थमदृष्टार्थं वा न किंचिन्मयोजने विंतये कृतार्थत्वादित्यर्थः ॥ युं जान प्रणवे चेतः प्रणवो ब्रह्मनिर्णयः ॥ प्रणवे नित्ययुक्तस्य न नय
विद्यते क्वचित् ॥ २ ॥ युं जान समा दध्या घघा व्याख्याने परमार्थरूपे प्रणवे चेतो मनेयस्या प्रणवो ब्रह्मनिर्णयः ॥ न हि ते न सदा युक्तस्य
जयं विद्यते क्वचित् ॥ विद्या न विनेति कुतश्चेति श्रुतेः ॥ प्रणवो ह्यपरं ब्रह्म प्रणवश्चापरः स्मृतः ॥ अपूर्वे नितरो बाधान परः प्रण
वो व्ययः ॥ ३ ॥ परा परं ब्रह्मणि प्रणवः परमार्थतः ॥ एते मात्रा पादेषु परा वात्मा ब्रह्मेति न पूर्वकारणमस्य विद्यत इत्यपूर्वः ॥ नास्मि
तरं भिन्नजातीये किंचिद्विद्यत इत्यनंतरः ॥ तथा बाधे न न्यूनविद्यत इत्यबाधः ॥ अपरं कार्यमस्य न विद्यत इत्यनपरः ॥ स बाधा
भेदो ह्यजः सैव भव घनवदित्यर्थः ॥ सर्वस्य प्रणवो ह्यदिर्मध्यमन सधैव च ॥ एवदि प्रणवं द्वात्वा ब्रह्म तेन दनंतरः ॥ ४ ॥ आदिमं ध्या
ता उच्यते स्थिति प्रलयाः सर्वस्यैव दिमाया हस्तिरेजु सर्पमगतिका ॥ स्वप्नादि वडुत्पद्यमानस्य वियदादि प्रपंचस्य यथा मा
या आदयः ॥ एवदि प्रणवमात्मानं माया विस्थानं यं ज्ञातानं कृणा देवतक्षमजा वंशकृत इत्यर्थः ॥ प्रणवं द्वात्वा रविद्या सर्वस्य
रुदिसंस्थितः ॥ सर्वस्यापि नमो कारं मत्ता भीरो न शोचति ॥ ५ ॥ सर्वप्राणि ज्ञातस्य स्मृतिप्रत्ययास्य देकदये स्थिते मीश्वरं प्रणवं विद्या स्य
सर्वस्यापि नमो मवदो कारमात्मानमसंसारिणं भीरो बुद्धिमात्मत्वात्मा नमस्तेन ज्ञातानं शोचति ॥ नो केनिलिङ्ग एव मेः ॥ तरति शोक
मात्मविदित्यादि श्रुतिभ्यः ॥ ज्ञातानेन मात्राया दामात्रादौ कारं पादशे विद्यादित्यर्थः ॥ न ता ज्ञातमस्य परिहृतं नु शक्यत इत्यर्थः ॥ सर्वदेतो
शय ॐ कारो मायतेन येति मात्रापरिहितिः ॥ ६ ॥ न ता ज्ञातमस्य परिहृतं नु शक्यत इत्यर्थः ॥ सर्वदेतो
पशमत्वा देवशिवः ॥ ॐ कारो यथा व्याख्यातो वेदितो येन ॥ ७ ॥ न ता ज्ञातमस्य परिहृतं नु शक्यत इत्यर्थः ॥ सर्वदेतो
नः शास्त्रविदपीत्यर्थः ॥ ११॥

मांडू नाथ

॥ ८ ॥

प्र-९

॥ इति श्री गोविंद नगवत्स्य पादशिष्यस्य पारमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य शंकरस्तगवतः कृष्णार्जुनसंवादे विवरणे प्रथमप्रक
रणे मांडू स्वव्याख्यानं समाप्तं ॥ ॥ अथ वेति ध्ये प्रकरे ॥ १ ॥ वेति ध्ये सर्वज्ञानो स्वप्ना कुमेतो विद्या ॥ २ ॥ न स्थाना नु जेदो नो संर
तत्वेन देतुना ॥ ३ ॥ ज्ञाते देतेन विद्यत इत्युक्तमेव वेदितो यमि त्यादि श्रुतिभ्यः ॥ ज्ञातममात्रं ॥ ४ ॥ यथापि देतस्य वेतध्य
शक्यतेऽवधारयितुमिति द्वितीयं प्रकरणमारभ्यते ॥ विवरणे ज्ञातवो देतध्ये न सत्यमिति ध्येः ॥ कस्य सर्वे वां बाधा ध्यातिका

